

Kritik mot en rådman vid Blekinge tingsrätt för utformningen av en tredskodom

Beslutet i korthet: I en tredskodom hade kändens yrkande och åberopanden av de omständigheter som yrkandet grundades på redovisats genom hänvisning till en bilaga. Bilagan utgjordes av en överlämnandeskrift ställd till Kronofogdemyndigheten samt kopior av kontoutdrag, fakturor och girobetalningar. I JO:s beslut konstateras att de omständigheter som känden åberopade till stöd för sitt yrkande – och därmed domens rättskraft – inte klart och tydligt kan utläsas ur domen. Dessutom gjorde antalet bilagor och deras innehåll att domen blev oöverskådlig och svårläst. Den ansvariga domaren får kritik för utformningen av tredskodomen.

Initiativet

I samband med JO:s inspektion vid Blekinge tingsrätt den 11–13 november 2014 uppmärksammades utformningen av en tredskodom i mål T 1857-14. I tredskodomen hade kändens ”yrkande och grunder” redovisats genom en hänvisning till ”överlämnandeskriften, bilaga 1”. I en bilaga till domen fanns överlämnandeskriften till Kronofogdemyndigheten samt två kopior av ”tillfälligt kontoutdrag”, sex kopior av fakturor och sex kopior av girobetalningar.

JO beslutade att utreda utformningen av tredskodomen i ett särskilt ärende.

Utredning

JO begärde in handlingar i tingsrättens mål T 1857-14.

JO uppmanade därefter tingsrätten att lämna upplysningar om tredskodomen och yttra sig över utformningen av den. Av yttrandet skulle särskilt framgå vilka överväganden som hade gjorts för att det skulle vara möjligt att utläsa av domen vilken den s.k. grunden för käromålet var och vad som alltså omfattades av domens rättskraft. Tingsrätten skulle vidare redovisa sin bedömning av det som kommit fram.

Tingsrätten (lagmannen AA) lämnade ett remissvar med ett bifogat yttrande från rådmannen BB.

AA uppgav följande:

Tingsrätten har i domen redovisat yrkanden och åberopanden genom hänvisning till en domsbilaga.

Tingsrätten har i sin mallsamling bl.a. en mall för tredskodomar med hänvisning till bilaga för yrkande och grunder. En förutsättning för att utforma domar på detta sätt är naturligtvis att bilagan är utformad så att man tydligt kan utläsa och förstå domens rättskraft. Domen ska inte tyngas av sådant som är onödigt för förståelsen och tydligheten.

Jag delar BB:s uppfattning att yrkandet och grunden för käromålet borde ha redovisats på ett tydligare sätt i detta fall. BB hade vid tidpunkten för domens meddelande en hård arbetssituation och hon hade också tjänstgjort förhållandevis kort tid som domare. BB har ingen traditionell domarbakgrund och var under utbildning. Till saken hör också att jag borde ha tagit ansvar och sett till att hennes domar hade kvalitetsgranskats i större utsträckning med hänsyn till hennes begränsade erfarenhet. Jag har emellertid svårt att finna att det finns grund för klander av den handläggning som förekommit.

BB uppgav följande:

Den bakgrundsbeskrivning som JO lämnat till tingsrätten är korrekt. Emellertid önskar jag även framföra följande:

Såsom JO konstaterat finns i den aktuella tredskodomen en hänvisning till domsbilaga i vilken kärandens yrkande och, som jag uppfattat, grunder redovisas. Till domsbilagan har fogats överlämnandeskriften från Kronofogdemyndigheten jämte bilagor i form av kontoutdrag, fakturor och kopior på girobetalningar. Under rubriken Yrkanden m.m. i domen framgår kärandens yrkande såsom det framgått i ansökan om betalningsföreläggande till Kronofogdemyndigheten. Detta parat med hennes överlämnandeskrift utgör hennes yrkande vid tingsrätten. Av samma handling framgår, som jag har uppfattat henne, grunden för hennes talan.

I fråga om specifika förhållande som jag uppmanats att yttra mig över får jag även anföra följande:

Grunden för talan

Jag är medveten om bestämmelserna i rättegångsbalken om kraven för vad en dom ska innehålla. Såsom anges i rättegångsbalken 17 kap. 7 § 1 st 4 p ska tingsrättens dom innehålla parternas yrkande och invändningar samt de omständigheter som den grundas på. Av domen i målet framgår kärandens yrkande dels såsom yrkandet framställdes i ansökan om betalningsföreläggande dels i domsbilaga 1, överlämnandeskriften, jämte dess bilagor. Av överlämnandeskriften har jag uppfattat att det framgår att grunden för kärandens talan är fordran. Det kan måhända vara ett visst extensivt påstående men jag har särskilt sett det i ljuset av att processen som sådan har startat i Kronofogdemyndighetens summariska process för betalningsföreläggande och därmed sammanhängande frågor om betalning. Det kan i viss mån ha lett till den måhända något extensiva tolkningen att det av överlämnandeskriften framgått att grunden för kärandens talan är fordran och specifikt de fordringar som framgår av till överlämnandeskriften bilagda handlingar. Jag kom härigenom till slutsatsen att grunden var avgränsad på ett sätt som gjorde det möjligt att identifiera domens rättskraft.

Domens rättskraft

Jag har kunskap om bestämmelsen om domens rättskraft och att grunden för käromålet har betydelse för domens rättskraft såsom den anges i 17 kap. 11 § rättegångsbalken. Domens rättskraft har betydelse i flera avseenden, av vilket i vart fall ett är att den sak som blivit prövad inte som processföremål kan underkastas förnyad prövning under förutsättning att processföremålen är identiska och alltså rör samma sak. En dom som vinner laga kraft tar åt sig av rättskraft. Rättskraften i sig beskrivs inte närmare till sitt omfång i doktrinen.

I tredskodomens i målet uppfattade jag det som att grunden för talan framgått av överlämnandeskriften samt dess bilagor och att den därmed sammanhängande rättskraften även vid genomgång av handlingarna kom att klarläggas och avgränsas. Tre moment är aktuella för rättskraftens bestämmande: saken, talan och rättens avgörande. Dessa tre moment beaktade jag vid tredskodomens meddelande och uppfattade att momenten förelåg.

Vid tredskodomens meddelande uppfattade jag det som att saken och talan framgick av de till domen bilagda handlingarna samt att rättskraften därmed inte bara framgick utan även var avgränsad. Att domen görs orubblig är en självklarhet i ett rättssamhälle. Att grund och rättskraft däremot med extensiv tolkning och svårighet bibringas parter och andra är mindre acceptabelt. Domar ska vara klara och lättillgängliga.

Rutin

Vid tidpunkten för domens meddelande fanns en rutin vid tingsrätten angående domsskrivning av innebörd att samtliga handlingar, såväl överlämnandeskrift som till skriften bilagda handlingar, scannades in i akten samt att det under Yrkanden m.m. hänvisades till överlämnandeskriften jämte bilagor. Annan rutin att skriva förelåg inte. Den rutinen lärdes ut, fanns dokumenterad i tingsrättens mallsamling och tillämpades i huvudsak bland ordinarie domare, beredningsjurister och tingsnotarier. Den återspeglade även i beredningsorganisationens hantering av inscanning av handlingar vid överlämnade från Kronofogdemyndigheten. Jag tillämpade den rutinen. I dag har tingsrätten ändrat rutinen till förmån för att i text redogöra för yrkanden och grunder snarare än att hänvisa till bilagor.

Meddelandet av begripliga domar är ett led i ett bemötande av parter och ombud som har sin grund i ett demokratiskt förhållningssätt. För domstolen är självklart meddelande av klara och tydliga domar en viktig del i bemötandearbetet. Vid tidpunkten för domens meddelande hade jag nyligen tillträtt som rådman. Jag har inte någon traditionell domarbakgrund utan har en övervägande straffrättslig bakgrund. Mot bakgrund av detta kom jag, säkert i större mån än mera erfarna kollegor, att luta mig mot av tingsrätten utarbetade rutiner och föreliggande mallsamling.

Sammanfattning

Vid en närmare genomgång av domen kan jag medge att grunden för käromålet samt överväganden om den därmed sammanhängande rättskraften kunnat åtgärdas på ett bättre och framför allt tydligare sätt. För sådana brister är jag självklart beredd att ta till mig befogad kritik. Arbetsbelastningen vid tidpunkten var mycket omfattande och tung. Under sådana omständigheter tillämpade jag den för tillfället rådande rutinen vid tingsrätten med hänvisning till bilagor. Dessa båda omständigheter parat med min avsaknad av traditionell domarbakgrund tillika avsaknad av närmare rutiner för kvalitetssäkring av domar, kan enligt min uppfattning, i väsentlig mån ha bidragit till eventuella tillkortakommanden.

Bedömning

En tvistemålsdom ska i skilda avdelningar ange bl.a. domslutet, parternas yrkanden och invändningar samt de omständigheter som dessa grundas på och domskälen med uppgift om vad som är bevisat i målet (17 kap. 7 § rättegångsbalken, RB). Tredskodomar får dock utfärdas i förenklad form (17 kap. 8 § RB). Innehållet i en dom som utfärdas i förenklad form behöver inte redovisas i skilda avdelningar och de omständigheter som yrkanden eller bestridanden grundas på får redovisas i en bilaga (22 § förordningen [1996:271] om mål och ärenden i allmän domstol).

Det finns alltså inte något hinder mot att i en tredskodom redovisa de omständigheter som kärandens yrkande grundas på (den s.k. grunden för käromålet) genom att hänvisa till en domsbilaga. Även när information tas in i en dom genom bilagor måste det dock gå att utläsa vilken konkret tvist som har avgjorts. Detta är nödvändigt bl.a. för att kunna fastställa vad som omfattas av domens rättskraft (jfr 17 kap. 11 § RB). En målsättning bör vidare vara att utforma en dom så att den blir begriplig för alla som tar del av den och att onödigt information som saknar betydelse för sammanhanget undviks.

Tingsrätten beslutade i tredskodomen att svaranden skulle betala drygt 35 000 kronor och ränta på beloppet till käranden. Under rubriken Yrkanden m.m. hänvisade tingsrätten angående kärandens yrkande och grunder till en bilaga till domen. Till domen fogade tingsrätten kärandens överlämnandeskrift till Kronofogdemyndigheten och bilagorna till överlämnandeskriften: ett kontoutdrag, tre fakturor och tre giroblanketter, allt i dubbla kopior. I överlämnandeskriften skrev käranden i huvudsak följande: ”Skickar här kopior på räkningar som jag har betalat”, ”skickar även kontoutdrag från servicekonto som hyran ej har betalats in på sedan januari då dom betalade för dec o jan”, ”kravet gäller även CC” och ”jag fick tillträde till fastigheten 140616”. Av fakturorna kan utläsas att käranden hade fakturerats för vatten, avlopp och sophämtning för tidsperioden 1 januari 2014–30 juni 2014.

Av de handlingar i tingsrättens akt som inte fogades till domen framgår bl.a. att det yrkade beloppet om drygt 35 000 kronor avsåg hyra under perioden februari–juni 2014 för en fastighet som svaranden hade hyrt på en adress i Rödeby samt ersättning för kostnader för sophämtning under perioden februari–april 2014. Detta framgår inte av bilagorna till domen. En välvillig tolkning av bilagorna ger läsaren intrycket att yrkandet avsåg ersättning för någon form av hyra under en oklar tidsperiod samt kostnader för vatten, avlopp och sophämtning under tidsperioden 1 januari 2014–30 juni 2014. De omständigheter som käranden åberopade till stöd för sitt yrkande – och därmed domens rättskraft – kan alltså, enligt min uppfattning, inte klart och tydligt utläsas ur domen.

BB har i sitt yttrande till JO angett att hon uppfattade att grunden för kärandens talan var ”fordran”. Jag vill med anledning av detta framhålla att den s.k.

grunden för ett käromål utgörs av de faktiska omständigheter (dvs. rättsfakta) som parten vill åberopa till stöd för sitt yrkande. Grunden måste alltså vara så specificerad att yrkandet kan individualiseras genom de omständigheter som åberopas. I ett kravmål räcker det därmed inte med att käranden åberopar att han eller hon har en "fordran" mot svaranden utan käranden måste ange bl.a. när och hur denna fordran har uppkommit.

Som jag har angett ovan bör en målsättning vara att utforma en dom så att den blir begriplig för alla som tar del av den och att onödig information undviks. Bilagorna som fogades till tredsdomen innehåller i vissa delar helt onödig information och gör att domen är oöverskådlig och svårläst. Att tingsrätten bilade dubbelexemplar av flera handlingar är vidare anmärkningsvärt och tyder på att BB inte läste igenom domen innan den expedierades.

Sammanfattningsvis är domen bristfällig i flera delar. BB, som var ansvarig för tredsdomen, förtjänar kritik för utformningen av den.

Ärendet avslutas.